

*Załącznik nr 1 do Uchwały nr V/19/107/2016
Rady Powiatu Ciechanowskiego
z dnia 28 grudnia 2016 r.*

**POWIATOWY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE
ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE
W POWIECIE CIECHANOWSKIM
NA LATA 2017 – 2022.**

Ciechanów, grudzień 2016 r.

SPIS TREŚCI :

I. Wstęp	3
II. Wykaz aktów prawnych	5
III. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie	6
IV. Zadania samorządów terytorialnych, służb społecznych oraz organizacji pozarządowych w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	14
V. Formy realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz system przeciwdziałania przemocy w rodzinie w powiecie ciechanowskim. Realizatorzy i partnerzy	18
VI. Cele i założenia Programu	21
VII. Monitoring, ewaluacja i finansowanie Programu	23
VIII. Harmonogram realizacji Programu	23
Spis tabel	24

I. WSTĘP

Przemoc w rodzinie może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną kryzysu w rodzinie, ale zawsze należy ją zaklasyfikować do kategorii zachowań negatywnych i o dużej szkodliwości społecznej.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. podkreśla, że nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Państwo ma dbać o dobro rodziny poprzez uwzględnienie go w swojej polityce społecznej, zwłaszcza poprzez udzielanie szczególnej pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji socjalno-bytowej, ale także społecznej. Jedną z trudnych sytuacji społecznych jest występująca przemoc w rodzinie.

Zjawisko przemocy w rodzinie należy rozpatrywać w kontekście perspektywy:

- **prawnej** – bo jest to przestępstwo ścigane z urzędu;
- **moralnej** – bo krzywdzenie słabszego zasługuje na moralne potępienie i sankcje;
- **społecznej** – bo występują czynniki obyczajowe i postawy społeczne sprzyjające powstawaniu i rozprzestrzenianiu się tego zjawiska;
- **psychologicznej** – bo przemoc sprawia ból i cierpienie oraz ukazuje bezradność ofiary wraz z mechanizmami psychologicznymi i złożonymi interakcjami zachodzącymi między sprawcą i ofiarą.

Należy podkreślić, że przemoc w rodzinie jest problemem powszechnym i dotyczy zarówno dzieci, jak i dorosłych.

Preambuła do ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wskazuje na fakt, iż przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej, a władze publiczne mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności. Ustawa ta definiuje **pojęcie przemocy** w rodzinie jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub wspólnie gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Realizując obowiązek wynikający z art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ciechanowie opracowało Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022, zwany dalej Programem.

Program zgodny jest ze Strategią rozwiązywania problemów społecznych w powiecie ciechanowskim na lata 2017-2026 (zwana dalej Strategią) - Cel strategiczny: Profilaktyka w zakresie ograniczenia zjawisk patologicznych wśród dzieci, młodzieży i dorosłych, Cel operacyjny: Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i jej następstwom.

Program jest kontynuacją działań podjętych w ramach realizacji programu na lata 2011-2016. Istotnym elementem Programu jest koordynacja działań podejmowanych przez powiat ciechanowski na rzecz osób doświadczających przemocy oraz osób stosujących przemoc.

Podstawę programu stanowi podejście interdyscyplinarne, zgodnie z którym wszelkie działania na rzecz pomocy rodzinie powinny być planowane i wdrażane przez specjalistów z różnych dziedzin, będących przedstawicielami różnych instytucji i organizacji.

Zadaniem Programu jest wprowadzenie w życie działań mających na celu z jednej strony podnoszenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie oraz promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy, a z drugiej strony zapewnienie ochrony i udzielanie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie,

realizację programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, a także upowszechnienie informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy zarówno osobom dotkniętym przemocą, jak i stosującym przemoc w rodzinie.

Przystępując do opracowania Programu przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w powiecie ciechanowskim - przyjęto założenie, że tylko interdyscyplinarne działania mogą przyczynić się do zmniejszenia skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz zwiększenia skuteczności pomocy dla rodzin, w których ten problem występuje.

Przedstawiony Program – jako projekt wieloletni – ma stworzyć podstawy do utworzenia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, o którym mowa w art. 6 ust. 3 pkt 1 cytowanej wyżej ustawy. Tylko taki system może przyczynić się do ograniczania zjawiska przemocy w rodzinie i minimalizować jej negatywne konsekwencje. Osiągnięcie tego celu wymaga, by przedstawiciele instytucji organizujących wsparcie osobom uwikłanym w przemoc w rodzinie wspólnie włączyli się w proces niesienia pomocy, co w konsekwencji przyczyni się do zmniejszenia skutków społecznych i traumatycznych u osób doznających przemocy. Brak integracji działań niejednokrotnie prowadzi do wycofania się osoby doznających przemocy z podjętych kroków i utwierdzenia osoby stosującej przemoc w przekonaniu o bezkarności i słuszności zachowań przemocowych.

Program zakłada realizację celów i kierunków działań w oparciu o diagnozę, rozpoznanie zjawiska i lokalne uwarunkowania, a także współpracę i zaangażowanie wszystkich służb i instytucji. Wszelkie działania zaplanowane w programie służyć mają poprawie sytuacji rodzin doznających przemocy, jak i ochronie ofiar przemocy, a także wsparciu rodzin zagrożonych przemocą. Program ma z założenia charakter otwarty, może ulegać aktualizacji na etapie jego realizacji, nowelizacji i wypracowaniu nowych rozwiązań. Aby opracować taki program niezbędna jest diagnoza tego zjawiska na terenie powiatu ciechanowskiego oraz próba odpowiedzi na pytania: co należy zrobić, by zmniejszyć jego skalę oraz w jaki sposób pomagać rodzinom w których występuje przemoc?

W 2016 r. przy opracowywaniu Strategii - dokonano także diagnozy zjawiska m.in. przemocy w rodzinie. Na potrzeby opracowywanego Programu uznano jednak za konieczne poszerzenia jej o dodatkowe dane z ośrodków pomocy społecznej i innych instytucji oraz zebranie informacji ze szkół ponadgminajalnych z terenu powiatu ciechanowskiego. W związku z powyższym Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ciechanowie, w listopadzie 2016 r. przygotowało i wysłało ankiety dot. tego zjawiska do instytucji i organizacji, które w swojej działalności statutowej zajmują się między innymi dziećmi i rodziną, z prośbą o przekazanie informacji dot. tej problematyki oraz wszelkich uwag związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Na podstawie analizy tych dokumentów przygotowano diagnozę i opracowano niniejszy Program.

II. WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH

Program będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

1. ustawę z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390);
2. ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r., poz. 960);
3. ustawę z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2015 r., poz. 2082);
4. ustawę z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r., poz. 1286 ze zm.);
5. ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2016 r., poz. 224);
6. ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016 r., poz. 575).
7. ustawę z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 595);
8. ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 446);
9. ustawę z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2015 r., poz. 355 ze zm.);
10. ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r., poz. 1137);
11. ustawę z dnia 6 czerwca 1997r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2015 r., poz. 1247);
12. ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016 r., poz. 239);
13. uchwałę nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 (M.P. z 2014, poz. 445).

III. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W POWIECIE CIECHANOWSKIM – PORÓWNANIE DANYCH Z LAT 2010 I 2015 .

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, iż jest intencjonalna (zamierzone działanie mające na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary), narusza prawa i dobra osobiste ofiary przemocy, powoduje cierpienie i ból oraz poczucie bezsilności.

Przemoc w rodzinie może przybierać różne formy :

1. Przemoc fizyczna, np.: popychanie, kopanie, szczypanie, bicie;
2. Przemoc psychiczna, np.: wyśmiewanie poglądów, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, stała krytyka, ograniczenia snu i pożywienia, ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, stosowanie gróźb, odmowa uczuć, szacunku czy własnego zdania, wymuszanie posłuszeństwa, upokarzanie, zawstydzanie;
3. Przemoc seksualna, np.: gwałt, wymuszanie stosunku lub nieakceptowanych form pożycia seksualnego;
4. Przemoc ekonomiczna, np.: okradanie, odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej lub świadome nie łożenie na utrzymanie rodziny, niezaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny, zaciąganie długów i kredytów bez zgody współmałżonka/partnera,

Cykle przemocy:

1. **Faza narastania napięcia** – początkiem cyklu jest zwykle wyczuwalny wzrost napięcia, narastają sytuacje konfliktowe,
2. **Faza ostrej przemocy** – następuje wybuch agresji, sprawca przemienia się w kata, może dokonać strasznych czynów nie zwracając uwagi na krzywdę innych,
3. **Faza miodowego miesiąca** – to czas skruchy i okazywania miłości. Sprawca zaczyna dostrzegać to, co się wydarzyło. Próbuje załagodzić sytuację, przeprasza, obiecuje pop rawę, staje się uczynny i miły. Pozwala ofiarom uwierzyć, że teraz będzie inaczej.

Przemoc ukierunkowana jest głównie w stosunku do osób słabych fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości i uzależnionych od sprawcy. Ofiarami przemocy najczęściej zostają dzieci i kobiety. Jednakże coraz częściej zdarza się, że mężczyźni są dotknięci przemocą w rodzinie. Szczególnie narażone na ataki przemocy są osoby niepełnosprawne i ludzie w podeszłym wieku.

Należy podkreślić, że osoba doznająca przemocy w rodzinie może korzystać z różnego rodzaju wsparcia, także anonimowo, zatem statystycznie uwzględniana może zostać kilkakrotnie w danych poszczególnych instytucji. Osoby te lub osoby im bliskie najczęściej szukają wsparcia w jednostkach pomocy społecznej najbliższej miejsca zamieszkania, tj. w miejskim, miejsko-gminnym lub gminnym ośrodku pomocy społecznej. W celu zdiagnozowania problemu przemocy w rodzinie na terenie powiatu ciechanowskiego, PCPR w Ciechanowie zebrało dane z gmin w tym zakresie, w tym z ośrodków pomocy społecznej, Sądu i Prokuratury Rejonowej w Ciechanowie, Komendy Powiatowej Policji oraz szkół ponadgimnazjalnych.

Na potrzeby diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie do Strategii zebrano dane dotyczące stosowania procedury „Niebieska Karta” przez ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu ciechanowskiego oraz Policję. W 2015 ops prowadziły: 311 NK w 172 rodzinach, w tym zainicjowanych 135 oraz zakończonych 200, natomiast Policja: 176, w tym zainicjowanych – 159.

Dominującą przyczyną występowania zjawiska przemocy domowej jest występowanie problemu alkoholowego. W ankiecie adresowanej do ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu ciechanowskiego dot. przemocy w rodzinie – dane za 2015 r. jako zasadniczą przyczynę jej występowania wskazano właśnie alkoholizm, a jego udział procentowy wynosił od 60% do 90%. Następnie jako przyczynę przemocy podawano bezrobocie i trudną

sytuację bytową – od 10% do 20% oraz nawyki wyniesione z domu - wychowanie ok. 10%. Przemoc w rodzinie wiąże się często z sytuacjami kryzysowymi i zaburzeniami jej funkcjonowania, które mogą prowadzić do jej rozpadu. W związku z tym dokonano analizy danych GUS za roku 2009 i 2015 dot. liczby **rozwodów** w powiecie ciechanowskim. Wynika z niej, że spadła liczba orzeczonych rozwodów z 148 w 2009 r. do 139 w 2015 r. Tym samym wskaźnik rozwodów na 1000 mieszkańców spadł z 1,6 w 2009 r. do 1,5 w 2015. Mimo tych pozytywnych trendów, zwiększa się skala zjawiska przemocy w rodzinie, o czym świadczą informacje i dane z **ośrodków pomocy społecznej**. Pracownicy socjalni, pracujący w środowisku jako jedni z nielicznych - mogą wchodzić do domu, rodziny, która zwróciła się o pomoc lub potrzebuje pomocy. Na co dzień stykają się więc w swojej pracy z zjawiskiem biedy i patologii, w tym przemocy w rodzinie. To oni jako pierwsi podejmują działania prewencyjne i proszą o pomoc inne instytucje, a także występują o zabezpieczenie interesów osób doznających przemocy w rodzinie. Na podstawie analizy danych zawartych w ankietach dot. 2010 r. oraz z 2015 r. (zbiorcze zestawienie przedstawiono w tabelach Nr 1 i 2) należy stwierdzić, że ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu odnotowały znaczny wzrost przypadków przemocy w rodzinie z **83** w 2010 r. do **176** w 2015 r. Wśród nich dominowała przemoc: psychiczna – **35** w 2010 r. i **146** w 2015 r.; fizyczna – **29** w 2010 r. i aż **130** w 2015 r. oraz ekonomiczna: **18** w 2010 r. **8** w 2015 r.

Osobami stosującymi przemoc najczęściej byli: ojcowie/mężowie/partnerzy – w 2010 r. – **41**, a w 2015 r.- **130**; opiekunowie lub inne osoby – **29** w 2010 r. i **23** w 2015 r.; matki/zony/partnerki – **11** w 2010 r. i **7** w 2015 r. Znacznie zwiększył się udział młodzieży: **1** przypadek w 2010 r. i aż **20** w 2015 r.

Przemoc w rodzinie była skierowana najczęściej wobec dzieci: **40** w 2010 r. i **56** w 2015 r. ; matek/zon/partnerek: **33** w 2010 r. i **113** w 2015 r. oraz opiekunów lub innych osób: w 2010 r. i 2015 r. – po **7** przypadków. O ile ojcowie byli sporadycznie osobami doznającymi przemocy w 2010 r. – **3**, to w 2015 r. było ich już znacznie więcej – **21**.

Mimo, że liczebnie grupa osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na przemoc w rodzinie była niewielka – **54 rodziny z 221 osobami w 2010 r.**, to w 2015 r. uległa ona znacznemu wzrostowi do **279 rodzin z 809 osobami**. Należy podkreślić, że skutki społeczne – ze względu przede wszystkim na osoby doznające przemocy – najczęściej kobiety i małoletnie dzieci były i są bardzo wysokie.

W ankietach przesłanych z ops, wśród działań jakie podejmowano w gminach w przypadku stwierdzenia przemocy w rodzinie dominowały: zgłoszenie do Policji – **51** w 2010 r. i **54** w 2015 r.; powiadomienie Sądu Rodzinnego – **19** w 2010 r. i **10** w 2015 r. ; powiadomienia placówki oświatowej – w 2010 r. **11** i **13** w **2015 r.** - lub placówki ochrony zdrowia – 2010 r. – **4** i 2015 r. - **8** oraz zgłoszenie do Prokuratury – **11** przypadków w 2015 r. Jednocześnie ops podejmowały inne działania własne i były to: uruchomienie procedury „Niebieska Karta”, prowadzenie zespołu interdyscyplinarnego; pomoc w uzyskaniu mieszkania, kierowano osoby do gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, kierowano wnioski do Sądu o zastosowanie przymusu leczenia odwykowego, sporadycznie zapewniano schronienie w Ośrodku Wsparcia w Mławie. Ponadto ops udzielały pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie w postaci: pomocy socjalnej, pracy socjalnej i monitorowania sytuacji w tych rodzinach, a także kierowały do specjalistów – psychologa, prawnika, czy terapeuty rodzinnego.

Nie bez znaczenia jest ciągle podnoszenie kwalifikacji kadry pracującej bezpośrednio z rodzinami dotkniętymi problemem przemocy oraz oddziaływanie na osoby stosujące przemoc poprzez wspólne interwencje pracowników socjalnych i funkcjonariuszy Policji. Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, we wszystkich 9 gminach - opracowano **gminne programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie**.

We wszystkich 9 gminach powiatu ciechanowskie zostały również utworzone **zespoły interdyscyplinarne**, które kompleksowo zajmują się między innymi przypadkami przemocy w rodzinie. Pracownicy ops współpracują w ramach pomocy osobom doznającym przemocy z: komisjami ds. rozwiązywania problemów alkoholowych, Policją, szkołami, zakładami opieki zdrowotnej, a także z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Ciechanowie i Sądem Rejonowym w Ciechanowie.

Ponadto na terenie Miasta Ciechanów działa **Biuro ds. Rozwiązywania Problemów Uzależnień w Ciechanowie**. Z ankiety przekazanej przez ww. Biuro wynika, że w 2015 r. jego pracownicy udzielili łącznie 892 konsultacji, w tym 245 prawnych oraz 647 psychologicznych. W Biurze nie prowadzi się przedmiotowej statystyki, jednak zdecydowana większość konsultowanych przypadków dot. przemocy psychicznej, natomiast nie odnotowano przypadków przemocy seksualnej. Podkreślono, że zdecydowana większość konsultowanych przypadków dot. przemocy ze strony małżonka, czy partnera i jest także skierowana również wobec małżonka/partnera. Pracownicy Biura, do których zgłaszały się osoby doznające przemocy informowali o tym: Policję, Prokuraturę Rejonową czy Sąd Rodzinny. Ponadto udzielali pomocy psychologicznej i prawnej, w tym sporządzali na wniosek zainteresowanych – projekty zawiadomień do organów ścigania oraz pism procesowych do Sądu Rodzinnego, a także kierowali do udziału w grupie wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie oraz wszczynali procedurę NK. W Biurze prowadzono także działania edukacyjne adresowane do dzieci i młodzieży (m.in. spektakle profilaktyczne).

Ponieważ z danych zebranych z ops oraz przekazanych przez inne instytucje wynika, że ofiarami przemocy w rodzinie są najczęściej kobiety i dzieci, opracowano i wysłano również ankiety do **szkół ponadgimnazjalnych** z powiatu ciechanowskiego, celem zdiagnozowania tego zjawiska w środowisku młodzieży. Dane zawarto w tabelach: Nr 6 i 7.

Ich analiza wskazuje, że problem przemocy w rodzinie wśród **uczniów** tych szkół w 2015 r. podobnie jak w 2010 był marginalny, a zjawisko to w ostatnich trzech latach utrzymywało się na tym samym poziomie lub nieznacznie wzrosło.

W 2010 r. na ponad 3,8 tys. uczniów tych szkół wystąpiły **23 przypadki przemocy** w tym: fizycznej – **3**, psychicznej - **6**, , ekonomicznej - **2**; seksualnej - **1**, oraz zaniedbywanie – **6**, inne – **5**. W 2015 r. na 2,7 tys. uczniów odnotowano niewielki spadek ujawnionych przypadków przemocy, tj. o 1 - do **22**. Wystąpił jednak znaczny wzrost przemocy fizycznej z 3 w 2010 r. do 14 w 2015 r. oraz psychicznej z 6 w 2010 r. do 10 w 2015 r., a także seksualnej z 1 w 2010 r. do 2 w 2015 r. Przemoc ekonomiczna wystąpiła w 2 przypadkach w 2010 r. oraz 4 w 2015 r.

Jednocześnie odnotowano spadek o 6 przypadków przemocy którą **podejrzewano** – z **11** w 2010 r. do **5** w 2015 r. Dane te mogą świadczyć o tym, że faktycznie zjawisko przemocy zmniejsza się, albo młodzież niechętnie rozmawia na ten temat z wychowawcami oraz pedagogami szkolnymi.

Z analizy przypadków przemocy w rodzinie stwierdzonych lub podejrzewanych przez kadrę pedagogiczną tych szkół wynika, że sprawcami przemocy najczęściej byli: ojcowie – w 2010 r. – **7**, w 2015 r. **9**; matki – w 2010 r. – **5**, w 2015 r. – **2**. Niepokoi fakt iż osobami stosującymi przemoc w **9** przypadkach w 2010 r. oraz **8** w 2015 była młodzież oraz opiekunowie lub inne osoby – w 2010 r. w **2** przypadkach, a w 2015 r. **3**.

Przemoc ta była skierowana najczęściej wobec: dzieci – w 2010 r. – **11** przypadkach, w 2015 r. **10**; matek – w 2010 r. – **5**, w 2015 r. – **10** oraz opiekunów lub innej osoby – w 2010 r. – **7**, w 2015 r. - **5**.

W przypadkach stwierdzonej przemocy szkoły informowały: Policję – 3 przypadki w 2010 r. i 3 w 2015 r.; Prokuraturę – 1 przypadek w 2015 r.; Sąd Rodzinny – w 2010 r. – 7 przypadków i 2015 r. – 5; ośrodki pomocy społecznej – w 2010 r. i 2015 r. – 3 przypadki.

Ponadto szkoły kierowały do specjalistów: psychologów lub terapeutów do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej lub Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, albo obejmowały wsparciem psychologiczno-pedagogicznym na terenie szkoły; udzielały informacji rodzicom o instytucjach świadczących pomoc; współpracowały z ops – udział w zespołach interdyscyplinarnych; podejmowały działania mające na celu odizolowanie osoby doznającej przemocy od sprawcy poprzez umieszczenie w Ośrodku Wsparcia w Mławie lub internacie szkolnym, a także współpracowały z Policją i Sądem Rodzinnym.

Z dalszej analizy ankiety (tabela Nr 5) wynika, że problem przemocy w rodzinie w większości szkół miał odzwierciedlenie w szkolnych programach wychowawczych lub szkolnych programach profilaktyki. Był także przedmiotem zainteresowania szkoły w formie uwzględnienia tej problematyki na posiedzeniach rad pedagogicznych.

Wychowawcy i pedagodzy szkolni uczestniczyli w rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych w rodzinach oraz prowadzili rozmowy z uczniami o charakterze wsparciowym.

Podkreślano w ankietach, że zjawisko przemocy w rodzinie ma **charakter ukryty i niewielki procent przypadków jest ujawnianych**. Najczęściej źródłem informacji były rozmowy pedagogów szkolnych i wychowawców z uczniami, którzy mieli trudności w nauce, lub wysoką absencję, a ich zachowanie było zaburzone.

O podnoszeniu się świadomości społecznej dot. przemocy w rodzinie i konieczności zgłaszania jej stosowania świadczą między innymi dane nadesłane przez **Prokuraturę Rejonową w Ciechanowie**. Liczba zawiadomień o popełnieniu przestępstwa z art. 207 K.k. („kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny podlega karze”) w **2010 r. – na 201 zgłoszeń: 194** zgłosiły same ofiary przemocy, **4** Policja, **1** ops, **1** Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i **1** Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ciechanowie. Natomiast w **2015 r.** liczba powiadomień spadła do liczby **112**, z tego **99** to zawiadomienia zgłoszone przez ofiarę przemocy, **6** przez ośrodki pomocy społecznej oraz **7** przez inne instytucje. Na podstawie tych powiadomień Prokuratura prowadziła postępowania przygotowawcze i w ich wyniki w 2010 r. na **201** postępowań przygotowawczych zakończyło się: skierowaniem aktu oskarżenia do sądu – **62**; umorzeniem – **78** oraz skierowaniem do sądu wniosku o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających – **1**. W 2015 r. na **121** postępowań przygotowawczych zakończyło się: skierowaniem aktu oskarżenia do sądu – **35**; umorzeniem – **34** oraz skierowaniem do sądu wniosku o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających – **1**, a zakończone w inny sposób – **51**.

Tylko wobec 1 osoby stosującej przemoc w toku prowadzonych postępowań przygotowawczych w 2010 r. zastosowano dozór policji, natomiast w 2015 r. wobec 3 osób, w tym dozór policyjny – 2 osoby (zakaz zbliżania się do osoby doświadczającej przemocy i nakaz opuszczenia lokalu przez osobę stosującą przemoc) oraz 1 osoba – tymczasowe aresztowanie.

Najczęściej przemoc w rodzinie kojarzy się z właśnie z **Policją**, bo to ona przeprowadza tzw. interwencje domowe, w tym dotyczące tzw. przemocy domowej według procedury „Niebieska Karta”.

Z ankiety przekazanej przez **Komendę Powiatową Policji w Ciechanowie** wynika, w 2010 r. na **2.560** interwencji domowych, **352** dot. przemocy w rodzinie. Wśród **620** osób doświadczających przemocy było: **373** kobiety, tj. 60,2%, **50** mężczyzn, tj. 8,1%, **129** małoletnich do ukończenia 13 lat, tj. 20,7% oraz **68** małoletnich od 13 do 18 lat, tj. 11,0%.

W 2015 r. odnotowano natomiast spadek o 736 interwencji domowych do **1.824**, w tym **198** dot. przemocy w rodzinie. Wśród osób doznających przemocy było **156** kobiet, tj. 78,8%, **19** mężczyzn, tj. 9,6%, **23** małoletnich, tj. 11,6%.

Sprawcami przemocy w rodzinie najczęściej byli mężczyźni. W 2010 r. na **356** sprawców przemocy było: **344** mężczyzn, tj. 96,6%, **11** kobiet, tj. 3,1% oraz 1 nieletni. W 2015 r. na **176** osób stosujących przemoc było **165** mężczyzn, tj. 93,6%, **9** kobiet, tj. 5,1% oraz 2 nieletnich.

Analizując powyższe dane stwierdza się, maleje liczba interwencji domowych, w tym przypadków przemocy domowej. Osobami doznającymi przemocy domowej w dalszym ciągu są najczęściej kobiety – ich udział wynosił od 60,2% w 2010 r. do 78,8% w 2015 r. Należy podkreślić, że nastąpił spadek liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej małoletnich z 129 w 2010 r. do 23 w 2015 r.

Wśród liczby osób stosujących sprawców przemocy domowej dominują mężczyźni, a jeszcze większy ich udział jest w przypadku sprawców przemocy domowej będących pod wpływem alkoholu i wynosił aż 96,2% w 2015 r.

Z opisowej części informacji przekazanej przez Komendę Powiatową Policji wynika, że zjawisko przemocy w rodzinie w powiecie ciechanowskim od kilku lat maleje, podobnie jak liczba interwencji domowych, w trakcie których sporządzana jest „Niebieska Karta”.

Z informacji dostarczonej przez **Sąd Rejonowy w Ciechanowie** wynika, że ograniczenie władzy rodzicielskiej z uwagi na znęcanie się psychiczne lub fizyczne rodziców nad małoletnimi dziećmi w prowadzonych sprawach rodzinnych i nieletnich są przypadkami incydentalnymi. Jednocześnie podkreślono, że często sprawy dotyczące ograniczenia władzy rodzicielskiej związane są z alkoholizmem jednego lub obojgu rodziców, co powoduje, że małoletnie dzieci często są co najmniej świadkami przemocy w rodzinie. W 2015 r. do III Wydziału Rodzinnego i Nieletnich wpłynęło 175 spraw dotyczących wglądu w sytuację rodzinną dziecka – sprawy dotyczyły nieprawidłowej sytuacji rodzinnej, bądź przejawów, które mogły świadczyć o demoralizacji nieletnich. Wydano postanowienia ograniczające władzę rodzicielską w 55 sprawach które dotyczyły 93 małoletnich. W 43 sprawach ograniczono władzę rodzicielską poprzez ustanowienie nadzoru kuratora, a w 10 sprawach ustanowiono rodzinę zastępczą. W pozostałych sprawach wydano postanowienia ograniczające władzę rodzicielską w innej formie. Ponadto w 2015 r. wydano postanowienia pozbawiające władzy rodzicielskiej w 17 sprawach, które dotyczyły 25 małoletnich.

Jednocześnie podkreślono, że w sprawach dotyczących orzeczeń Sądu Rodzinnego zobowiązujących osoby dorosłe do poddania się leczeniu odwykowemu, w zdecydowanej większości przypadków kuratorzy sądowi mają do czynienia z przejawami przemocy fizycznej, bądź psychicznej osoby uzależnionej wobec członków rodziny. Często wobec osób zobowiązanych do leczenia odwykowego równolegle prowadzone jest postępowanie wykonawcze w wydziale karnym z uwagi na znęcanie się nad członkami rodziny. W II Wydziale Karnym orzeczono z art. 207 K.k. w stosunku do mężczyzn w roku 2010 – **58** wyroków, w 2015 r. – **35** wyroków, zaś w stosunku do kobiet w roku w 2010 i 2015 – po **1** wyroku.

Z analizy danych wszystkich w/w instytucji wynika, że najczęściej występują przypadki przemocy fizycznej i psychicznej. W związku z tym zwrócono się do **Specjalistycznego Szpitala Wojewódzkiego w Ciechanowie** o podanie informacji o liczbie ofiar przemocy zgłaszających się do tej placówki o pomoc medyczną.

Z przesłanej informacji wynika, że w 2015 r. udzielono pomocy medycznej **21** osobom – ofiarom **przemocy fizycznej**. W 2010 r. liczba ta była wyższa i wynosiła **40** osób. Ponadto w 2015 r. do Szpitala zgłosiły się 3 kobiety w celu przeprowadzenia obdukcji. Z informacji od pracowników medycznych mających kontakt z pacjentami wynika, iż

stwierdzono lub podejrzewano, byli oni osobami doznającymi przemocy fizycznej w 3 przypadkach, psychicznej – 3 przypadkach oraz zaniedbywani w 11 przypadkach. W związku z tym: 7 przypadków zgłoszono do Policji, 1 do Sądu Rodzinnego oraz w 13 przypadkach powiadomiono PCPR lub inną placówkę pomocy społecznej.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ciechanowie zajmuje się między innymi rodzinami i osobami zagrożonymi przemocą w rodzinie. Wszystkie te osoby zgłaszające się do tutaj. Centrum są informowane o możliwości umieszczenia w **Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Mławie** oraz udzieleniu tam pomocy specjalistycznej w sytuacji związanej z doświadczaniem przemocy w rodzinie.

Aktualnie w ramach tutaj. Centrum prowadzi się **poradnictwo specjalistyczne**, między innymi dla rodzin i osób zagrożonych przemocą w rodzinie - w siedzibie Starostwa Powiatowego, ul. 17 Stycznia 7. Łącznie z poradnictwa specjalistycznego w okresie 01 stycznia 2015 r. – 31 grudnia 2015 r. skorzystało: **609 osób**, w tym z porad prawnika – **348**, psychologa – **120** oraz z terapii rodzinnej – **141**. Poradnictwo to funkcjonuje w dalszym ciągu i cieszy się dużą popularnością, o czym może świadczyć fakt, iż w pierwszych dniach każdego miesiąca brakuje już miejsc wolnych na dyżurach, szczególnie do prawnika.

Pracownicy socjalni PCPR w przypadkach podejrzenia przemocy w rodzinie ściśle współpracują zarówno z Sądem Rodzinnym, Policją, Prokuraturą oraz szkołami i ośrodkami pomocy społecznej.

Ponadto Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ciechanowie w latach 2013-2015 realizowało program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Poniższa tabela obrazuje liczbę osób, które zostały objęte ww. programem:

Liczba osób, które:	2012	2013	2014	2015
zgłosiły się do uczestnictwa w programie	0	15	15	16
zakwalifikowały się do uczestnictwa w programie	0	13	13	14
ukończyły program	0	10	7	9

Na podstawie powyższych danych należy stwierdzić, iż w 2015 r. najliczniej zgłosiły się osoby do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym i się zakwalifikowały, tj. 14 osób. Natomiast to w 2013 r., tj. w I edycji Programu, aż 10 osób go ukończyło otrzymując stosowne zaświadczenia. Podczas trwania programu uczestnicy mieli możliwość skorzystania ze spotkań grupowych i indywidualnych z psychologami, rozmowy na temat swojego postępowania i analizy swojego zachowania wobec członków rodzin.

Z prowadzonego przez OPS i służbę kuratorską monitoringu wynika, iż ok. wśród 60-70% jego uczestników jest poprawa i nie dochodzi do stosowania przemocy. Należy podkreślić, że wśród osób stosujących przemoc w rodzinie większość stanowią osoby uzależnione od alkoholu i jest to olbrzymi problem społeczny.

Ponieważ przemoc w rodzinie jest w dalszym ciągu problemem ukrytym i przez większość osób postrzegane jako coś wstydlivego, w ankietach (m.in. tabela Nr 5 i Nr 6) poproszono zarówno OPS, szkoły, jak i inne jednostki o padanie działań mających na celu **wykrywanie tej przemocy**. Większość instytucji podkreślała konieczność:

- 1) koordynacji działań instytucji odpowiedzialnych za kwestię pomocy rodzinie dotkniętej problemem przemocy;
- 2) prowadzenia działań profilaktycznych mających na celu edukację dzieci, młodzieży i dorosłych na temat symptomów i zagrożeń jakie niesie za sobą przemoc w rodzinie;

- 3) nagłośnienia problemu przemocy w rodzinie w mediach – przełamywania stereotypów i wzrost świadomości społecznej w tym zakresie, zarówno ofiar jak i świadków przemocy;
- 4) prowadzenia działalności informacyjnej w środowisku lokalnym na temat możliwości otrzymania pomocy przez ofiarę przemocy w rodzinie;
- 5) dalszego systematycznego doskonalenia kadry w zakresie przemocy w rodzinie, celem wnikliwej znajomości problemu;
- 6) utrzymywania częstych kontaktów z rodziną, uczniem sprzyjających pogłębieniu wiedzy na temat funkcjonowania rodziny i nawiązaniu opartej na zaufaniu relacji;
- 7) prowadzenie wnikliwej obserwacji uczniów pod kątem zaburzeń zachowania oraz diagnoza przyczyn związanych z dysfunkcjami w rodzinie we współpracy z ops, kuratorami i pracownikami PCPR.

Następnie zwrócono się o podanie informacji dotyczących **barier obniżających skuteczność działań** zmierzających do ograniczenia przemocy w rodzinie. W nadesłanych ankietach wskazywano na:

- 1) zbyt małe zaangażowanie społeczeństwa w pomoc takiej rodzinie;
- 2) niechęć ofiar przemocy do ujawniania stosowanej wobec nich przemocy oraz bariery psychiczne i ich zależność ekonomiczna od sprawców;
- 3) niska świadomość ofiar, w zakresie możliwości uzyskania pomocy;
- 4) brak specjalistów do pracy z rodziną problemową oraz spójnego działania pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz rodziny;
- 5) brak jasno sprecyzowanych przepisów wykonawczych i odpowiednich placówek umożliwiających szybkie i skuteczne oddzielenie ofiary od osoby stosującej przemoc;
- 6) brak grup wsparcia dla ofiar przemocy;
- 7) brak działań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc;
- 8) bezkarność osób stosujących przemoc i pozostawianie ich w lokalu z ofiarą przemocy, brak możliwości jego odizolowania;
- 9) mała skuteczność w kierowaniu na leczenia odwykowe osób stosujących przemoc, którzy nadużywają alkoholu;
- 10) wycofywanie przez ofiary przemocy wcześniej złożonych zeznań w toczących się postępowaniach z art. 207 K.k.
- 11) zbyt skomplikowana procedura sądowa i umarzanie spraw.

W ostatnim punkcie ankiety zwrócono się do wszystkich instytucji o określenie **działań jakie powinny znaleźć się w powiatowym programie** przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony osób doznających przemocy w rodzinie w powiecie ciechanowskim na lata 2017 – 2022. Wśród zgłoszonych propozycji działań wymieniano między innymi:

- 1) edukacja społeczności lokalnej nt. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w lokalnych mediach;
- 2) wprowadzenie do szkół programów dot. przemocy oraz propagujących pozytywne zachowania, a także zorganizowanie warsztatów psychoedukacyjnych zarówno dla uczniów, jak i rodziców oraz nauczycieli;
- 3) tworzenie gminnych punktów informacyjno-konsultacyjnych dla osób dotkniętych lub zagrożonych przemocą;
- 4) udzielanie rodzinom zagrożonym przemocą oraz ofiarom przemocy w rodzinie – w szerszym zakresie wsparcia psychologicznego, prawnego i terapeutycznego;
- 5) tworzenie grup wsparcia oraz organizowanie warsztatów psychologicznych dla ofiar przemocy;
- 6) tworzenie i prowadzenie ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy i ośrodka interwencji kryzysowej;

- 7) wdrażanie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;
- 8) określenie zasad współpracy powiatowych i gminnych jednostek zajmujących się przemocą w rodzinie.

Na zakończenie należy podkreślić, że przemoc w rodzinie to zjawisko, które nie powinno występować. Niestety występuje i bardzo często jest ukrywana przez osoby jej doznające. Osoby dotknięte przemocą w rodzinie z różnych powodów nie chcą ujawniać tego faktu i obciążać sprawców przemocy. Osoby z najbliższego otoczenia także z trudnością decydują się na zgłaszanie podejrzenia występowania przemocy w rodzinie, mimo świadomości rozgrywającego się w pobliżu dramatu.

W związku z tym przemoc w rodzinie jest problemem trudnym do zdiagnozowania. Zdaniem specjalistów, rozmiary i szkodliwość zjawisk związanych z przemocą w rodzinie wskazują, że jest to jeden ze szczególnie ważnych problemów społecznych w Polsce. Wymaga on podjęcia szerokiego, dobrze zorganizowanego i zaplanowanego na wiele lat programu przeciwdziałania. Dlatego też realizacja programów przeciwdziałania przemocy powinna uwzględniać działania w sferze: prewencji, prawa, zdrowia, edukacji i pracy socjalnej.

Przedstawione dane wskazują na konieczność prowadzenia przede wszystkim działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych. Działania te powinny zmierzać do podnoszenia świadomości społecznej, dotyczącej również ewentualnych możliwości wsparcia.

IV. ZADANIA SAMORZĄDÓW TERYTORIALNYCH, SŁUŻB SPOŁECZNYCH ORAZ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH W DZIEDZINIE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

Zgodnie z zapisami ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie osobie dotkniętej przemocą w rodzinie udziela się bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie:

1. poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego;
2. interwencji kryzysowej i wsparcia;
3. ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby pokrzywdzonej;
4. zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
5. badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie;
6. zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania.

Do zadań własnych **gminy** należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:

1. opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
2. prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
3. zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
4. tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Ponadto zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej, gmina powinna udzielić chronienia, posiłku i niezbędnego ubrania osobie tego pozbawionej. Udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego miejsca noclegowego.

Do zadań własnych **powiatu** należy w szczególności:

1. opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
2. opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
3. zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
4. zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Jednocześnie do zadań z zakresu pomocy społecznej dot. przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowanych przez powiat należy prowadzenie specjalistycznego poradnictwa oraz ośrodków interwencji kryzysowej. Ośrodki interwencji kryzysowej udzielają pomocy w różnorodnych sytuacjach, od kryzysów normatywnych do ostrych kryzysów sytuacyjnych, takich jak próba samobójcza, śmierć bliskiej osoby czy zdrada. Ośrodki interwencji kryzysowej wykorzystywane są również w przypadku specyficznych zagrożeń, takich jak klęski żywiołowe: trzęsienia ziemi, powódzie.

Do zadań z zakresu **administracji rządowej** realizowanych przez powiat należy w szczególności:

1. tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;

2. opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Środki na realizację i obsługę w/w zadań zapewnia budżet państwa.

Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy o pomocy społecznej lub ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Ponieważ związek nadużywania alkoholu z występowaniem przemocy w rodzinie jest niezaprzeczalny, ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, nakłada na gminy obowiązek prowadzenia działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych. Rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, udziela się pomocy psychologicznej i prawnej. Zadania te winne zostać wpisane w gminnych programach rozwiązywania problemów alkoholowych. Na realizację tego programu gmina przeznaczona środki z opłat za zezwolenia na sprzedaż alkoholu. W przypadku gdy aktem przemocy towarzyszy picie alkoholu należy powiadomić gminną komisję rozwiązywania problemów alkoholowych, która zgodnie z prawem wzywa osobę nadużywającą alkoholu i stosującą przemoc na rozmowę ostrzegawczą, informującą o prawnych konsekwencjach stosowania przemocy wobec bliskich, udziela wsparcia socjalnego, psychologicznego, prawnego osobom poszkodowanym, informuje członków rodzin o możliwościach szukania pomocy w zakresie problemów alkoholowych i przemocy w rodzinie, prowadzi dokumentację przypadku, a w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia popełnienia przestępstwa powiadamia organy ścigania.

Ponadto ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nałożyła na wszystkie osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie obowiązek prawny niezwłocznego zawiadomienia policji lub prokuratora.

Zadania innych służb i instytucji:

Policja

Do podstawowych zadań policji należy m.in:

- 1.ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra,
- 2.inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi.
- 3.wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców.

Działania chroniące osoby dotknięte przemocą w rodzinie podejmowane przez policję zgodnie z obowiązującym prawem i polegają m.in.

- podejmowaniu interwencji,
- na sporządzeniu dokładnego opisu zdarzenia (notatka urzędowa),
- zatrzymaniu osób stosujących przemoc w rodzinie (w zależności od okoliczności),
- wszczęciu postępowania przygotowawczego przeciwko osobie stosującej przemoc w rodzinie w przypadku zgłoszenia lub stwierdzenia popełnienia przestępstwa,
- wnioskowanie do prokuratury o zastosowanie środków zapobiegawczych.

Osoby wzywające policję mają prawo m.in. do uzyskania od policjantów zapewnienia doraźnego bezpieczeństwa, wykorzystania dokumentacji interwencji policyjnej jako dowodów w sprawie karnej przeciw sprawcy przemocy, zgłoszenia interweniujących policjantów na świadków w sprawie sądowej.

Prokuratura

Osoby poszkodowane na skutek przemocy domowej, a także świadkowie mogą złożyć w prokuraturze zawiadomienie o przestępstwie ściganym w trybie publiczno-skargowym lub

wniosek o ściganie przestępstwa (dotyczy to przestępstw ściganych na wniosek osoby poszkodowanej). W przypadku uzasadnionego podejrzenia, że popełniono przestępstwo, prokuratura prowadzi bądź nadzoruje prowadzone przez policję postępowanie przygotowawcze dotyczące przemocy w rodzinie. W uzasadnionym przypadku prokuratura może zastosować środek zapobiegawczy wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie, np.:

- poręczenie majątkowe;
- poręczenie społeczne;
- dozór policyjny;
- nakaz opuszczenia przez oskarżonego lokalu mieszkalnego;
- zakaz opuszczania kraju.

Prokuratura może nakazać oskarżonemu o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej opuszczenie lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził. W postępowaniu przygotowawczym środek ten stosuje się na wniosek policji albo z urzędu.

Śłużba zdrowia

Głównym zadaniem służby zdrowia jest ochrona zdrowia pacjenta. Zjawisko przemocy w rodzinie kwalifikuje się do zakresu sytuacji objętych świadczeniami zdrowotnymi ponieważ bardzo często towarzyszą mu wyraźne uszkodzenia zdrowia somatycznego, czy psychicznego. Pomoc osobom doznającym przemocy domowej, oprócz zadań podstawowych, takich jak np. udzielenie pomocy medycznej, obejmuje:

- poinformowanie osoby, co do których istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie o istniejących możliwościach skorzystania z pomocy,
- wystawienie na prośbę poszkodowanych bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego o ustaleniu przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała powstałych wskutek użycia siły psychicznej,
- powiadomienie organów ścigania w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa stwierdzonego podczas badania lekarskiego (podejrzenia wykorzystywania seksualnego, ciężkie obrażenia ciała).

Oświata

Ustawa o systemie oświaty zobowiązuje szkoły do wspomagania wychowawczej roli rodziny oraz zapewnienia opieki uczniom pozostającym w trudnej sytuacji życiowej. Rola szkoły w systemie ochrony dziecka jest znacząca. Nauczyciele mają możliwość regularnego obserwowania funkcjonowania dziecka oraz zmian w jego zachowaniu. Pedagog i psycholog szkolny ma możliwość zdiagnozowania sytuacji szkolnej i rodzinnej dziecka. Pomoc w przypadku uzyskania informacji, że uczeń, który nie ukończył 18 roku życia jest osobą doznającą przemocy lub przestępstwa obejmuje następujące kroki:

- przeprowadzenie rozmowy z osobą doznającą przemocy, w warunkach gwarantujących jej bezpieczeństwo, swobodę wypowiedzi i poszanowania godności,
- diagnoza sytuacji i potrzeb osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie,
- udzielenie kompleksowych informacji osobie pokrzywdzonej oraz jej rodzicowi, opiekunowi prawnemu, faktycznemu lub osobie najbliższej o możliwościach udzielenia pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie, możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, a także jej rodziny,

- zorganizowanie niezwłocznego dostępu do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie.

Organizacje pozarządowe

Informacja o działalności lokalnych organizacji pozarządowych powinna być dostępna w każdej gminie, w przychodni, poradni, szkole, komisariacie, itp. Organizacje pozarządowe w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie mogą organizować telefony zaufania, punkty informacyjno-konsultacyjne, świetlice dla dzieci, pomoc prawną i psychologiczną, grupy wsparcia i grupy psychoedukacyjne.

V. FORMY REALIZACJI ZADAŃ Z ZAKRESU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ SYSTEM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE W POWIECIE CIECHANOWSKIM. REALIZATORZY I PARTNERZY PROGRAMU.

1. **Ośrodki interwencji kryzysowej** zazwyczaj prowadzą miejsca hostelowe dla osób dotkniętych kryzysem, w tym przemocą w rodzinie.

Podejmowanie działań mających na celu powstanie ośrodka interwencji kryzysowej jest zapisane w strategii rozwiązywania problemów społecznych w powiecie ciechanowskim na lata 2017-2026.

W najbliższym sąsiedztwie funkcjonuje finansowany ze źródeł rządowych Zespół Ośrodków Wsparcia w Mławie, w strukturze którego działa Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie i Ośrodek Interwencji Kryzysowej. Zespół ten obejmuje swoim działaniem mieszkańców całego województwa mazowieckiego i mogą tam być kierowane osoby z powiatu ciechanowskiego.

2. Poradnictwo specjalistyczne.

Celem funkcjonowania poradnictwa jest niesienie pomocy osobom doznającym przemocy, poszkodowanym w wyniku zdarzeń losowych, znajdujących się w sytuacjach kryzysu. W skład poradnictwa specjalistycznego wchodzi: poradnictwo prawne, psychologiczne, pedagogiczne i rodzinne. W ramach konsultacji prawnych prawnik udziela wszelkich porad i informacji, m.in. z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów, prawa cywilnego.

Konsultacje psychologiczne obejmują doradztwo, wsparcie, poradnictwo indywidualne i rodzinne oraz pomoc w rozwiązywaniu problemów życiowych. Świadczenia poradnictwa specjalistycznego odbywają się w ośrodkach pomocy społecznej oraz w ramach Punktu Konsultacji Specjalistycznej funkcjonującego w strukturze Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ciechanowie.

3. Interdyscyplinarne zespoły ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W skład zespołów interdyscyplinarnych, wchodzi przygotowani do skutecznego zajmowania się problematyką przemocy specjaliści z szerokiego obszaru problemu przemocy. Zadania takiego Zespołu to:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, w tym zbieranie i przekazywanie informacji na temat skali zjawiska przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku, w tym:
 - monitorowanie sytuacji w rodzinach, w których dochodzi do przemocy, a w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa, poinformowanie o tym odpowiednich służb,
 - kompleksowe zajmowanie się rodzinami, w których dochodzi do przemocy;
- inicjowanie i interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie,
- inicjowanie działań zmierzających do podniesienia kwalifikacji osób mających w swojej pracy kontakt z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i osobami stosującymi przemoc w rodzinie – organizowanie szkoleń, konferencji itp.

Formy wsparcia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowane w na terenie powiatu ciechanowskiego.

Na terenie powiatu ciechanowskiego pomocą w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie zajmują się następujące instytucje:

1. **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ciechanowie**, ul. 17 Stycznia 7, 06-400 Ciechanów, tel./fax. 23 672-52-16;

2. **9 miejskich, miejsko-gminny i gminnych ośrodków pomocy społecznej:**

1) MOPS w Ciechanowie, 06-400 Ciechanów, ul. Sienkiewicza 32d, tel. 23 672-20-91,

2) M-GOPS w Głinojecku, 06-450 Głinojeck, ul. Bema 7, tel. 23 674-00-65,

3) GOPS w Ciechanowie, 06-400 Ciechanów, ul. Fabryczna 8, tel. 23 672-48-74,

4) GOPS w Gołyminie, 06-420 Ciechanów, Szosa Ciechanowska, tel. 23 671-61-83,

5) GOPS w Grudusku, 06-460 Grudusk, tel. 671-50-70,

6) GOPS w Ojrzeniu, 06-456 Ojrzeń, tel. 23 671-83-92,

7) GOPS w Opinogórze, 06-406 Opinogóra, ul. Krasieńskiego 6, tel. 23 671-70-78

8) GOPS w Regiminie, 06-461 Regimin, tel. 23 681-17-55

9) GOPS Sońsk, 06-430 Sońsk, ul. Ciechanowska, tel. 23 671-30-47

3. Działające przy Urzędzie Miasta Ciechanów – **Biuro Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień**, 06-400 Ciechanów, ul. Powstańców Wielkopolskich 1A, tel. 23 673-53-70,

4. **Gminny Punkt Konsultacyjny d/s. Uzależnień i Przemocy w Głinojecku**, 06-450 Głinojeck, ul. Targowa 6;

5. **Punkt Informacyjno-Konsultacyjny przy GKRPA w Sońsku**, ul. Ciechanowska;

6. **9 Miejskich, Miejsko-Gminnych i Gminnych Interdyscyplinarnych Zespołów do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie** działających na terenie gmin

7. **9 Miejskich, Miejsko-Gminnych i Gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;**

8. **Poradnia Leczenia Uzależnień** w Specjalistycznym Szpitalu Wojewódzkim w Ciechanowie, ul. Powstańców Wielkopolskich, tel. 23 673-04-60;

9. **NZOZ Centrum Psychoterapii i Psychoedukacji TOT**, ul. Zamkowa 24, 23 673-31-62;

10. **Jednostki Policji:**

1) Komenda Powiatowa Policji w Ciechanowie, 06-400 Ciechanów, ul. 11 Pułku Ułanów Leg. 25, tel. 23 673-16-14, 997 lub 112

2) Posterunek Policji w Głinojecku, 06-450 Głinojeck, ul. Ciechanowska 10, tel. 23 673-15-40

3) Punkt Przyjęć KPP w Ojrzeniu, ul. Ciechanowska 27, w godz. 9,00-13,00,

4) Punkt Przyjęć KPP w Opinogórze, ul. Krasieńskiego 13, w godz. 9,00-13,00,

5) Punkt Przyjęć KPP w Regiminie, w godz. 9,00-13,00,

6) Punkt Przyjęć KPP w Grudusku, ul. Ciechanowska, w godz. 9,00-13,00,

7) Punkt Przyjęć KPP w Gołyminie, ul. Szosa Ciechanowska 8, w godz. 9,00-13,00

11. **Prokuratura Rejonowa w Ciechanowie**, 06-400 Ciechanów, ul. Mikołajczyka 5;

12. **Sąd Rejonowy w Ciechanowie**, Wydział III Rodzinny i Nieletnich, 06-400 Ciechanów, ul. Mikołajczyka 6.

Sprawne funkcjonowanie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w powiecie ciechanowskim zakłada koordynację i spójność działań, w tym dobry przepływ informacji i współdziałanie pomiędzy instytucjami i organizacjami zajmującymi się przemocą w rodzinie.

Zjawisko przemocy w rodzinie wymaga w diagnozie, interwencji i pomocy wieloaspektowego spojrzenia na rodzinę i porozumienia wielu służb społecznych na terenie powiatu ciechanowskiego. Złożona natura problemów alkoholizmu i przemocy w rodzinie sprawia, że pojedyncze instytucje nie są w stanie same wypracować strategii gwarantujących ich rozwiązanie. Stąd istotne jest stworzenie systemu instytucji, organizacji i służb społecznych, który będzie miał na celu przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie, zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i dostępności

interdyscyplinarnej pomocy im udzielanej, a także zwiększenie skuteczności działań podejmowanych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

System przeciwdziałania przemocy w rodzinie w powiecie ciechanowskim oparty będzie na:

1. informowaniu Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ciechanowie w przypadkach przemocy w rodzinie przekraczających możliwości miejskich, miejsko-gminnych i gminnych zespołów interdyscyplinarnych powołanych na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
2. wspólnej działalności instytucji realizujących procedurę „Niebieskiej Karty, wymiaru sprawiedliwości oraz innych instytucji świadczących interdyscyplinarną pomoc na terenie powiatu, poprzez wyznaczenie osób odpowiedzialnych i umożliwienie kontaktowania się z nimi w sytuacji kryzysowej.

System ma zapewnić sprawną komunikację, interwencję, wszechstronną pomoc i wzajemne wspieranie się podmiotów w działaniach zmierzających do ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz udzielenie pomocy całej rodzinie uwikłanej w problem przemocy. Rozwojowi tego systemu ma służyć niniejszy Program, do realizatorów którego należeć będą m.in. Miejski, Miejsko-Gminny i Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej; Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych; Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Gołotczyźnie; Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Ciechanowie; Wydział Edukacji, Kultury, Sportu i Zdrowia Starostwa Powiatowego w Ciechanowie; organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości: Komenda Powiatowa Policji, Prokuratura, Sąd Rejonowy, a w nim Zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej; Specjalistyczny Szpital Wojewódzki oraz pozostałe placówki służby zdrowia; placówki oświatowe; organizacje pozarządowe i inne podmioty, które zostaną wyłonione w trakcie realizacji Programu. Do Partnerów Programu należeć będą m.in.: administracja rządowa, media, osoby fizyczne i prawne oraz inne instytucje i organizacje.

VI. CELE I ZAŁOŻENIA PROGRAMU

W oparciu o przedstawioną diagnozę zjawiska przemocy w rodzinie oraz przedłożone propozycje rozwiązań opracowano cele Programu.

Głównym celem Programu jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz ochrona ofiar przemocy w rodzinie, zwiększenie skuteczności pomocy rodzinom dotkniętym tym problemem.

Cel główny będzie realizowany poprzez poniższe cele szczegółowe:

1. Rozwijanie społecznej świadomości i wrażliwości wobec zjawiska przemocy w rodzinie, realizowany będzie w szczególności poprzez zadania:
 - 1) organizowanie oraz współuczestnictwo w ogólnopolskich kampaniach społecznych oraz przedsięwzięciach edukacji społecznej, uwrażliwiających i podnoszących świadomość społeczną na temat zjawiska przemocy w rodzinie i przeciwdziałania mu, promujące wartości rodzinne, relacje oparte na konstruktywnych formach rozwiązywania konfliktów i metody wychowawcze wykluczające używanie przemocy;
 - 2) upowszechnianie informacji o naturze problemu przemocy w rodzinie, jej atrybutach, formach, czynnikach ryzyka, możliwościach ochrony i przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz możliwościach uzyskania pomocy na terenie powiatu oraz podmiotach lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
2. Rozwijanie profilaktyki przemocy w rodzinie adresowanej do różnych grup społecznych, realizowany będzie w szczególności poprzez zadania:
 - 1) przegląd, ocena i promocja szkolnych programów zapobiegania zjawiskom patologicznym, w tym przemocy w rodzinie, adresowanych do młodzieży i rodziców;
 - 2) realizacja programów profilaktyczno-edukacyjnych adresowanych do: dzieci, młodzieży, nauczycieli i pracowników placówek oświatowych oraz opiekuńczo-wychowawczych dotyczących umiejętności niezbędnych w prawidłowym rozwoju osobistym i społecznym, w szczególności konstruktywnej komunikacji interpersonalnej, umiejętności rozwiązywania konfliktów, wychowania bez przemocy,
 - 3) realizacja programów ukierunkowanych na rozwój umiejętności wychowawczych rodziców,
 - 4) wczesne rozpoznawanie i reagowanie na sytuacje zagrożenia przemocą w rodzinie.
3. Zwiększenie kompetencji zawodowych pracowników służb, instytucji i organizacji zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie, realizowany będzie w szczególności poprzez :
 - 1) organizowanie specjalistycznych szkoleń i konferencji dla pracowników służb, instytucji i organizacji w zakresie problematyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie o charakterze interdyscyplinarnym;
 - 2) organizowanie szkoleń dla poszczególnych grup zawodowych, m.in. pracowników pomocy społecznej, policji, oświaty, służby zdrowia, instytucji wymiaru sprawiedliwości, kuratorów sądowych.
4. Zwiększenie dostępności i efektywności pomocy niesionej osobom doświadczającym przemocy w rodzinie w zależności od ich sytuacji i potrzeb poprzez rozwój różnorodnych form wsparcia socjalnego, pracy socjalnej, poradnictwa specjalistycznego, interwencji kryzysowej, a także organizowanie działań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie realizowany będzie poprzez zadania:
 - 1) przeprowadzanie dalszej diagnozy potrzeb oraz oceny istniejących zasobów systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie powiatu;

- 2) udzielanie pomocy i wsparcia osobom doznającym przemocy w rodzinie pozostającym w środowisku zamieszkania;
 - 3) udzielanie pomocy i wsparcia osobom doznającym przemocy w rodzinie zmuszonym do opuszczenia miejsca zamieszkania;
 - 4) oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc w rodzinie;
 - 5) uzupełnianie zasobów systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inspirowanie, wspieranie i promowanie nowych rozwiązań służących sprawnemu, efektywnemu przeciwdziałania przemocy w warunkach lokalnych;
5. Rozwój zintegrowanego, interdyscyplinarnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, służącego zwiększeniu skuteczności i dostępności pomocy dla rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie: ochronie ofiar przemocy w rodzinie oraz oddziaływaniom interwencyjnym i korekcyjnym kierowanym do sprawców przemocy w rodzinie, realizowany będzie w szczególności poprzez zadania:
- 1) powołanie i funkcjonowanie miejskich, miejsko-gminnych i gminnych zespołów interdyscyplinarnych oraz grup roboczych w odniesieniu do potrzeb rodziny z problemem przemocy.
 - 2) organizowanie spotkań, konsultacji, konferencji i szkoleń interdyscyplinarnych dla podmiotów systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
 - 3) aktualizacja i udostępnianie zainteresowanym służbom, instytucjom, organizacjom oraz mieszkańcom powiatu informacji o zjawisku przemocy w rodzinie i zasobach systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a także monitorowanie realizacji Programu.

Pełna realizacja wyznaczonych celów Programu będzie uzależniona od stopnia zaangażowania podmiotów systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w ich realizację.

VII. MONITORING, EWALUACJA I FINANSOWANIE PROGRAMU.

Wdrożenie w życie zadań wyznaczonych niniejszym Programem uzależnione będzie od wielu czynników zewnętrznych i wewnętrznych. Niewątpliwie duże znaczenie będzie miała aktywność i zaangażowanie podmiotów realizujących oraz umiejętność wykorzystania istniejącego potencjału: posiadanych zasobów, środków finansowych i infrastruktury.

Dlatego też czas realizacji poszczególnych celów szczegółowych i zadań obejmuje okres 2017-2022.

W całym okresie obowiązywania Programu wynikające z niego działania poddawane będą ocenie. Prowadzenie monitoringu jest konieczne ze względu na pojawianie się nowych okoliczności i problemów, których nie można było przewidzieć i zaplanować podczas jego opracowywania, a które należy wziąć pod uwagę w czasie jego trwania.

Programie ma charakter otwarty zarówno w zakresie merytorycznym, jak i czasowym, w każdym czasie – jeżeli zachodzi taka potrzeba – może być on uzupełniany i zmieniany.

Monitoring powinien odpowiedzieć na pytania o skuteczność, efektywność i poziom realizacji.

Źródłami finansowania Programu będą: środki finansowe samorządów, fundusze unijne, dotacje celowe.

VIII. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU – stanowi załącznik

Nr 1 do niniejszego Programu.

Spis tabel:

1. Analiza ankiet dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie przekazanych przez ops z terenu powiatu ciechanowskiego – 2010 r.
2. Analiza ankiet dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie przekazanych przez ops z terenu powiatu ciechanowskiego – 2015 r.
3. Analiza ankiet dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie przekazanych przez szkoły z terenu powiatu ciechanowskiego – 2010 r.
4. Analiza ankiet dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie przekazanych przez szkoły z terenu powiatu ciechanowskiego – 2015 r.
5. Analiza działań mających na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz propozycje rozwiązań na podstawie ankiet przesyłanych przez szkoły – rok szkolny 2015/2016.
6. Analiza działań mających na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w gminach oraz propozycje rozwiązań na podstawie ankiet przesyłanych przez ops – rok 2015.